

Innspill til Folkehelsemeldingen

Fra: Swedish Match Norge

Til: Helse- og omsorgsdepartementet

Innledning

Swedish Match Norge takker for muligheten til å levere innspill til regjeringens arbeid med den nye Folkehelsemeldingen som skal fremmes våren 2023.

6000 nordmenn dør hvert år av sykdommer forårsaket av røyking, og derfor er tobakkspolitikken en sentral del av folkehelsearbeidet i Norge. Swedish Match er et selskap som utelukkende selger snus, og vår visjon er en verden uten sigaretter. Vi håper at våre innspill kan bidra til å redusere bruken av røyketobakk og dermed redusere skadene av tobakksbruk i Norge.

Skadereduksjon og differensiering

En fersk studie fra Folkehelseinstituttet konkluderer med at snus er det mest brukte hjelpemiddelet for røykere i Norge som vil slutte. I motsetning til de som bruker nikotinlegemidler, lykkes røykere som går over til snus med å slutte:¹

Fifty-six percent of people who ever smoked daily reported any use of cessation aids, and nicotine replacement therapy (NRT), snus and e-cigarettes were the most commonly used cessation aids. Snus and web/mobile use was associated with successful quits, while NRT was associated with unsuccessful quit attempts. When exclusive use was separated from the combined use of several aids, only snus was associated with successful quits.

Norge og Sverige har uvanlig lave røyketall sammenliknet med andre land i Europa, og tilgjengeligheten på snus som et attraktivt alternativ til sigarettene, er en viktig bidragsyter til den utviklingen. Daglig røyking blant unge er nesten ikke-eksisterende i disse to landene, i skarp kontrast til land som Danmark og Finland. Attraktive alternativer til røyketobakk gjør det lettere for røykere å slutte, samtidig som det blir mindre attraktivt å begynne å røyke. FHI skriver i sin rapport «Helserisiko ved snusbruk» fra 2019:

Det er mulig at tilgjengeligheten av snus fram til nå har vært netto positiv for befolkningens samlede helse i Norge. Den absolutte risikoen ved snusbruk (sammenlignet med ikke-bruk) er moderat sammenlignet med den risikoen røykere utsetter seg for. Data indikerer videre at det er langt flere som på grunn av snus har sluttet, redusert eller latt være å begynne med sigaretter enn det er snusbrukere som ville forblitt tobakksfrie uten tilgang på snus.

Sigaretter tar liv. Det gjør ikke snus. I motsetning til de 6000 nordmennene som dør av røyking hvert år er det ikke mulig å dokumentere et eneste dødsfall knyttet til snusbruk, verken i Norge eller globalt, jf. slik man dokumenterer dødsfall knyttet til røyking, fedme, støy og alkohol.² Derfor bør Folkehelsemeldingen legge skadereduksjon til grunn for tobakkspolitikken.

¹ <https://bmcpublihealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-022-13032-z>

² [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(17\)32366-8/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(17)32366-8/fulltext)

Skadereduksjon som grunnlag for tobakkspolitikken vil bidra til å redusere røykingen i Norge og dermed redde liv. Skal man lykkes med det, må Folkehelsemeldingen inkludere følgende:

- Mindre skadelige tobakks- og nikotinprodukter må være attraktive alternativer til sigarettene, slik også Helsedirektoratet påpeker i sine innspill.³ Dette kan blant annet gjøres ved differensierte avgifter og mindre omfattende reguleringer. Økning av avgiften på sigaretter og røyketobakk vil f.eks. ha større effekt på overgangen til mindre skadelige produkter, dersom den følges av en reduksjon i avgiften på snus.
- Folkehelsemeldingen må legge til rette for at myndighetene må kommunisere ærlig og kunnskapsbasert om de enorme forskjellene i risiko ved bruk av forskjellige tobakks- og nikotinprodukter, noe som ikke gjøres i dag (se neste avsnitt).
- Nullvisjoner og ønsker om en tobakks- og nikotinfri generasjon kan stå i tydelig konflikt med ønsket om å redusere skader ved tobakksbruk, ref. innspill fra Helsedirektoratet. Dersom flere begynner å bruke mindre skadelige tobakks- og nikotinprodukter, er det positivt for folkehelsen, fordi det betyr at færre begynner å røyke og flere slutter. Dette er også bekreftet av forskere ved FHI som mener tilgjengelig på snus har gitt en positiv nettoeffekt på folkehelsen.⁴ Folkehelsemeldingen må være tydelig på at det er skadene forårsaket av særlig røyketobakk som er problemet, ikke bruk av tobakks- og nikotinprodukter i seg selv.
- Det må åpnes for nye nikotinprodukter på det norske markedet, noe Helsedirektoratet så langt har avvist med henvisning til nikotinlegemidler. Som FHI har vist i sin ferske rapport er ikke nikotinlegemidler like egnet til å få folk til å slutte som snus. Det er grunn til å tro det samme vil gjelde snus uten tobakk. Vi vil derfor advare sterkt mot Helsedirektoratets forslag om at nye nikotinprodukter skal reguleres som legemidler, fordi det ikke finnes noe faglig grunnlag som dokumenterer eller sannsynliggjør at færre begynner eller flere slutter å røyke.

Ærlig og kunnskapsbasert kommunikasjon om risiko

En viktig forutsetning for å lykkes med å redusere skader fra tobakksbruk, er at myndighetene kommuniserer ærlig og kunnskapsbasert om helserisiko til befolkningen. Dette er også i tråd med anbefalinger fra Verdens Helseorganisasjon (WHO) som ber medlemslandene om å korrigere misoppfatninger for å sikre befolkningens rett til korrekt informasjon om helseskader fra tobakk.

FHI gjennomførte en studie i 2018 som konkluderte med at norske helsemyndigheters kommunikasjon om risiko ved tobakksbruk forverret allerede etablerte feiloppfatninger om risiko knyttet til snus, noe som kan redusere incentivet mange røykere har for å slutte.⁵ FHI konkluderte med følgende:

Under forbrenningsfasen av tobakk oppstår de fleste og de farligste stoffene. Forbruk av forbrenningsfrie nikotinprodukter innebærer langt lavere helserisiko enn tobakksrøyking.

³Tobakkspolitikken bør utformes på en måte som får flest mulig av røykerne til å slutte, eller **gå helt over til mindre skadelige produkter**. (Innspill fra Helsedirektoratet, side 50)

⁴ <https://forskning.no/sykdommer-royking-kreft/snus-er-langt-mindre-farlig-enn-antatt/311292>

⁵ <https://www.fhi.no/nettpub/tobakkinorge/oppfatninger-om-risiko-ved-tobakksbruk/feiloppfatninger-om-risiko-ved-tobakksbruk/>

Befolkningen og røykerne tror risikoforskjellen mellom sigaretter og forbrenningsfrie nikotinprodukter (nikotinlegemidler, e-sigaretter og snus) er langt mindre enn det anslagene fra medisinske ekspertgrupper tyder på.

FHI skriver videre at uttesting blant 228 studenter viste at feiloppfatningen om risiko ble forverret etter å ha blitt fremlagt to tekster fra Helsedirektoratets nettsider. Det er urovekkende at norske helsemyndigheter bevisst bidrar til å forsterke feiloppfatninger om risiko og gjennom det kan bidra til at flere fortsetter å røyke fordi de oppfatter helsegevinsten av å gå over til andre produkter som mindre enn hva som er dokumentert tilfelle.

Vi oppfordrer regjeringen til å vektlegge norske og i noen grad svenske erfaringer i større grad enn hva som har vært gjort tidligere, siden disse landene har flere tiårs erfaring knyttet til ulike tobakksprodukter. Svenske menn bruker like mye tobakk som menn i andre europeiske land, men de bruker tobakken som snus fremfor å røyke den. Det har ikke bare ført til de laveste røyketallene i Europa, men også til at svenske menn har langt lavere dødelighet av alle typer tobakksrelaterte sykdommer, i motsetning til svenske kvinner som i mindre grad snuser fremfor å røyke.⁶ Streng tobakkspolitikk alene har ikke ført til lave røyketall i Norge og Sverige. Det er andre land som har langt strengere tobakkspolitikk enn oss, så forklaringen ligger i at det finnes attraktive alternativer. Disse erfaringene, som også bekreftes av forskning på området, bør ligge til grunn for det videre arbeidet med Folkehelsemeldingen.

Avslutning

Overgangen til mindre skadelige tobakks- og nikotinprodukter har vært positivt for folkehelsen i Norge. Vi advarer derfor mot at Folkehelsemeldingen legger opp til en tobakkspolitikk som ødelegger den positive utviklingen vi har sett i Norge. Folkehelsemeldingen bør heller legge opp til å redusere skader ved tobakksbruk gjennom skadereduksjon, ærlig og kunnskapsbasert kommunikasjon fra myndighetene, differensierte avgifter og åpning for flere mindre skadelige produkter som attraktive alternativer til røyking.

Swedish Match ønsker en kunnskaps- og faktabasert debatt om regulering av tobakks- og nikotinprodukter i Norge. Vi takker derfor for mulighet til å komme med innspill til Folkehelsemeldingen og ønsker regjeringen lykke til i det videre arbeidet med å bedre folkehelsen i Norge.

⁶ <https://tobaccoinduceddiseases.biomedcentral.com/articles/10.1186/1617-9625-12-14#Sec9>